

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBATSELA 2024

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 70

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 13.

KAROLO YA A: PADI**POTŠIŠO YA 1: KGATI YA MODITI – OK Matsepe****1.1 SETSOPOLWA SA A**

- 1.1.1 (a) D/Morwa wa Ntshwarele.
(b) C/Morwa wa Thibathibetša.
(c) A/Malome wa Nkgotlelele.
(d) B/Motlogolo wa Kgoši Tetedi. (4)
- 1.1.2 • Sefatamollo o thabile kudu ge tša gaKgoši Nkgotlelele di sa sepele gabotse.
• Setšhaba se boela go Sefatamollo mola ba swanetše go thekga Kgoši Nkgotlelele.
• Kgoši Nkgotlelele o thabile eupša o mathateng. (3)
- 1.1.3 Sefatamollo
• O lwantšha Mmatshepho ka gore a ka se bušwe ke mosadi.
• O lwantšha Nkgotlelele bogošing bja gagwe. (3)
- 1.1.4 Wa lethabo
• Sefatamollo o thabišwa ke gore setšhaba se tšhabela Nkgotlelele se tla go yena. (2)
- 1.1.5 • Motseng wa mokgekolo Mmatshepho go lokišetšwa go nyala timamollo.
• MmagoThibathibetša ga a robale gore lapa la ngwana wa gagwe le se hlalefetšwe.
• Dingaka di hlakanya dihlare go thibela dikgomo go ya go nyala ga Kgoši Dianthona.
• Dikgomo tša go yo nyala Ntlogele di ntšhwa ke Nkgotlelele ka noši letšatšing leo.
(TŠE PEDI fela). (2)
- 1.1.6 • Ntlogele a ka hlala.
• Ntlogele a ka itšeela bophelo ka lebaka la go ntšhwa dijo ka ganong tša go ba mmakgoši. (2)
- 1.1.7 Ee
• Kgoši Nkgotlelele o feleletša a e ba Kgoši ya Bakopa.
• Nkgotlelele o feleletša a tsena dikobo di tee le Ntlogele. (2)

1.2 SETSOPOLWA SA B

- 1.2.1
- Go bolelwa ka kgoro ya Kgoši Ntweleng.
 - Batho ba sa kgoga motšoko wa go sobelwa ka seatleng.
 - Go na le dingaka tša setšo tša go lekola seemo sa bophelo sa Nkgotlelele. (3)
- 1.2.2
- O na le boikemo.
- Ga a fetoše sephetho sa go gana go dula le mosadi yo a sa swanego le yena. (2)
- 1.2.3
- Moanegi o re anegela ditaba ka boyena mo a hlalošago gore banna ba kgobokane kgorong ya Kgoši Ntweleng.
 - Moanegi o tšweletša maikutlo a kgakanego go banna bao ba kgobokanego kgorong ya Kgoši Ntweleng. (2)
- 1.2.4
- Monna o swanetše go hlokomela mosadi wa gagwe.
- Nkgotlelele o ile a hlokomologa mosadi wa gagwe Ntlogele yo a mo nyetšego. (2)
- 1.2.5
- A kgakanego
- Ba gakantšhwa ke ge Kgoši Nkgotlelele a sa nyake go dula le Ntlogele, mosadi yo a mo nyetšego. (2)
- 1.2.6
- (a) Ntweleng o hlola ntwā ka lebaka la go belega bana ba basetsana fela bogošing bja gagwe.
- (b) Ntlogele o re Mmatshela a mo tlogele le bogoši bja gagwe. (2)
- 1.2.7
- Bogoši bo a tswalelwa. (1)
- 1.2.8
- Ntlogele o boela bogadi.
 - Bogoši bo boela ka gabobjona.
 - Ntwā magareng ga Sefatamollo le Kgoši Nkgotlelele e a fela, go rena šebešebe. (3)
- [35]**

POTŠIŠO YA 2: DILO TŠELA KE BATHO – MC Mphahlele**2.1 SETSOPOLWA SA C**

- 2.1.1 (a) C/Rakgadi' a Mukhabudi.
(b) E/Kgaetšedi' a Maphefo.
(c) B/Kgaetšedi' a Mukhabudi.
(d) A/Malome' a Mashudu. (4)
- 2.1.2 • Mukhabudi o etela ga rakgadi'a gagwe.
• Mukhabudi o amogelwa ka lethabo.
• Mukhabudi o thuša bana ba rakgadi wa gagwe ka tša dithuto. (3)
- 2.1.3 Maphefo
• O bitša bana ba Masindi dilo.
• Ge Mukhabudi a tšweletše gabotse dithutong ga a dumele seo. (3)
- 2.1.4 Wa lethabo
• Hlogo ya sekolo e thabišwa ke dipoelo tše dibotse tšeo a di bonago go pego ya dithuto tša Mukhabudi. (2)
- 2.1.5 • Mukhabudi o be a swerwe gampe ka lapeng la Meisie.
• Mashudu o tšea sepheto sa gore a iše Mukhabudi go kgaetšedi wa gagwe Mapelo. (2)
- 2.1.6 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
• Mukhabudi a ka fediša tswalano ya gagwe le lapa la Meisie.
• Mukhabudi a ka kgona go hlokomela dithuto tša gagwe. (2)
- 2.1.7 • Babadi ba be ba se ba letela gore Mukhabudi le Lufuno ba ka feleletša ba atlegile. (1)

2.2 SETSOPOLWA SA D

- 2.2.1
- Go na le sekolo.
 - Go bolelwa ka leswika la segopotšo lebitleng.
 - Go epša meetse ka dijarateng. (3)
- 2.2.2
- Masindi e be e le yo bohlale.
 - Masindi e be e le seroto. (2)
- 2.2.3
- Moanegi o re anegela ditaba ka boyena gore bana ba Mashudu ba tlo epela Mashudu meetse.
 - Moanegi o šomiša motho wa pele go re anegela ditaba ge a bolela ka mosadi wa gagwe gore o loilwe. (2)
- 2.2.4
- Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
- Go bohlokwa go direla bahu maswika a segopotšo.
 - Batho ba se timelelwe ke mo bahu ba boloketšwego gona. (2)
- 2.2.5
- A manyami
- Mashudu o laodiša ditaba tše a lla. (2)
- 2.2.6
- (a) Mashudu o na le mahlatse ka gore bana ba gagwe ba a mo leboga le ge a se a ba godiša gabotse.
- (b) Mapelo o na le pelo ye botse, o swere ngwana wa kgaetšedi ya gagwe gabotse. (2)
- 2.2.7
- Kgotlelelo e tswala katlego/Tšhiwana ye e sa hwego e leta monono.
- Mukhabudi le Lufuno ba kgotleletše mohlako mafelelong ba atlega bophelong. (2)
- 2.2.8
- Bana ba Mashudu e lego Mukhabudi le Lufuno ba atlega dithutong.
 - Mashudu o boela lapeng la gagwe ebile o ba raleselaga.
 - Maphefo o thabela katlego ya bana ba kgaetšedi ya gagwe. (3)
- [35]

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: PAPADI/TERAMA**POTŠIŠO YA 3: *DI ŠITILE PHAAHLA* – SN Tseke****3.1 SETSOPOLWA SA E**

- 3.1.1 (a) Namele o na le nnete ka ge a amogela gore go se rute bana ke phošo.
(b) Theepe o na le maikarabelo ka go ngwala dikgakollothuto tša go thuša bana gobane ba be ba šaletše morago ka dithuto.
(c) Mokhuša o na le kwešišo ka ge a kwana le diphetho tša Namele le Theepe tša go tsogela le go šala sekolong. (3)
- 3.1.2 Go bolelwa ka:
• Hlogo ya sekolo/barutwana.
• Ofisi
• Dikgakollothuto
• Mangwalo (4)
- 3.1.3 • Go amogela diphošo ga Namele go dira gore molato o fele.
• Tshepišo ya Namele ya go fa bana dikgakollathuto e buša moya wa kwano le tshepho. (2)
- 3.1.4 • Wa khutšo
• Namele le Theepe ba ipona molato ebile ba a ikokobetša. (2)
- 3.1.5 • Lekgotlakemedi la Barutwana le tšea sephetho sa go bega taba ya Namele ya go imiša barutwana go hlogo ya sekolo.
• Maloko a Lekgotlataolo la Sekolo ba ahlaahla taba ya Namele yeo e begilwego ke Lekgotlakemedi la Barutwana. (2)
- 3.1.6 • Ga se na ditšhupasefala. (1)
- 3.1.7 Ee
• Babadi ba be ba se ba letela gore Namele a ka šuthišetšwa sekolong se sengwe. (1)
- 3.1.8 Dikarabo tša maleba tša balekwa di tla amogelwa.
A lethabo
• Ke thabišwa ke gore Theepe o tšea maikarabelo a diphošo tša gagwe tša go se rute bana ba sekolo.
• Ke thabišwa ke gore Theepe o tshepiša go ruta barutwana ka morago ga sekolo le go ba direla dikgakollathuto. (3)

3.2 SETSOPOLWA SA F

- 3.2.1
- Sekolong
 - Lapeng la Mašutša
- (E TEE fela). (1)
- 3.2.2
- Go bile le kopano ya lekgotla la sekolo le baetapele ba sekolo go sekaseka molato wa Namele.
 - Kalelane o ile ga Mohwiti go mmotša ge a sa kgotsofala mabapi le kahlolo ya Namele,
 - Ba tšea sephetho sa gore ba yo bonana le hlogo ya sekolo gore e lebeledišišwe gabotse. (3)
- 3.2.3
- Namele ke molwantšhwa.
 - Tlhakolane ke molwantšhi. (2)
- 3.2.4
- Morwadihlare o befedišwa ke gore ba mo lahleditše kahlolong ya molato wa Namele. (1)
- 3.2.5
- Maloko a sekolokomiti ba swere kopano ya bona.
 - Ba boledišana ka kotlo ye e filwego Namele.
 - Kalelane o homotša Morwadihlare gore phošo ga se ya gagwe kahlolong ya Namele. (3)
- 3.2.6
- Poledišano magareng ga baanegwa ba setsopolwa se ga se ye telele.
 - Baanegwa ga se ba bantši, ke ba bahlano fela, Kalelane, Mašutša, Mohwiti, Mokhuša le Morwadihlare. (2)
- 3.2.7
- Leina la papadi ye ke 'Di šitile Phaahla'.
- Tswalano ya Namele le barutwana ke diphišamare.
 - Go bile bothata gore molato wa Namele o ahlolwe. (3)
- 3.2.8
- Dikarabo tša maleba tša balekwa di tla amogelwa.
- Morutiši o swanetše go tseba maemo le go hlompha mošomo wa gagwe.
- Namele le Theepe ba ikgweranya le barutwana mola ba swanetše go ba ruta. (2)
- [35]

POTŠIŠO YA 4: GA LE BATSWADI BA SELO – Phillip Mothupi**4.1 SETSOPOLWA SA G**

- 4.1.1 Go bolelwa ka:
- Sekolong
 - Karatšhe
 - Moruti
 - Tšhelete
 - Piri
- (TŠE THARO fela). (3)
- 4.1.2 • Ga se na ditšhupasefala. (1)
- 4.1.3 (a) Pulane o na le maikarabelo.
- O thuša mmagwe ka mešomo ya ka gae.
- (b) Nkele o na le thekgo.
- O thekga Pulane ge a le mathateng a gagwe. (4)
- 4.1.4 • Setongwane, Nkareng le Phafana ba swarelwa go hloka maikarabelo a bona go Pulane.
- Pulane o išwa lefelong la tlhokomelo. (2)
- 4.1.5 Wa kgakanego
- O gakantšhwa ke ge tatagwe o mo gapeletša go ya komeng mola yena a sa rate. (2)
- 4.1.6 • Mahlodi o eletša Nkareng gore a ye maphodiseng go bega molato wa Phafana wa go kata Pulane.
- Nkareng le Mahlodi ba ya seteišeneng sa maphodisa go bega molato. (2)
- 4.1.7 Ee
- Babadi ba be ba sa letela gore MmagoPulane le yena a ka swarwa. (1)
- 4.1.8 Dikarabo tša maleba tša balekwa di tla amogelwa.
- A manyami
- Ke nyamišwa ke gore ngwana yo monnyane ga se a swanela go rekiša bjala ka ge se se le kgahlanong le molaotheo.
 - Ke nyamišwa ke gore Setongwane ke monna/motswadi wa go hloka maikarabelo. (3)

4.2 SETSOPOLWA SA H

- 4.2.1 Lapeng la Setongwane/gaboPulane. (1)
- 4.2.2
- Poledišano ya Setongwane le Phafana gore Pulane o godile.
 - Phafana o hlohleletša Setongwane gore Pulane a ye komeng.
 - Phafana o hlohleletša Setongwane a se theeletše mosadi wa gagwe. (3)
- 4.2.3
- Pulane ke molwantšhwa.
 - Setongwane ke molwantšhi. (2)
- 4.2.4 Pulane o befedišwa ke maitshwaro a Phafana. (1)
- 4.2.5
- Phafana o etetše Setongwane gomme o hwetša a se gona.
 - Phafana o tšea sephetho sa go nyaka go nwa piri a sa letetše Setongwane.
 - Phafana o bitša Pulane, o thoma go mo swaraswara. (3)
- 4.2.6
- Baanegwa ga se ba bantši, ke ba babedi fela, Phafana le Pulane.
 - Poledišano ga se ye telele. (2)
- 4.2.7 Leina la papadi ke 'Ga le batswadi ba selo'.
- Go katwa ga Pulane ke Phafana go laetša gore batswadi ba Pulane ba hloka tlhokomelo.
 - Nkareng ga se motswadi wa selo ka lebaka la gore o emelwa go eletšwa ke Mahlodi gore a swariše Phafana. (3)
- 4.2.8 Dikarabo tša maleba tša balekwa di tla amogelwa.
Batswadi ba swanetše go rwala maikarabelo kgodišong ya bana ba bona.
- Batswadi ba Pulane ba palelwa ke go šireletša Pulane gomme o fetša a katwa ke Phafana.
 - Setongwane o gapeletša Pulane go rekiša bjala mola e le ngwana sebakeng sa go ithuta. (2)
- [35]**

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: KANEGELOKOPANA**POTŠIŠO YA 5: KHUPAMARAMA – Mamphoku Mamabolo****5.1 'O JETŠE MOHLAPENG' – Mamphoku Mamabolo****SETSOPOLWA SA I**

- 5.1.1
- Lona lebakeng leo.
 - Ka letšatši le lengwe. (2)
- 5.1.2
- Go bolelwa ka:
- Kgolegong
 - Mphaka
 - *Dihobo*
 - Toropo
- (TŠE THARO fela). (3)
- 5.1.3
- Leina ke 'O jetše mohlaping'.
- Morena Masetla o be a robala le bašomi ba basadi mošomong ka nako ya mošomo.
 - O tlišeditše mosadi malwetši a thobalano. (3)
- 5.1.4
- MmaMasetla a ka ba le kgatelelo ya monagano.
 - MmaMasetla a ka botša ba bagolo gore ba tle ba mo kgale.
 - MmaMasetla a ka ya go nyaka thušo go badirelaleago. (3)
- 5.1.5
- Matseno a kanegelokopana ye ke a makopana.
 - Moanegwathwadi o a tšwelela, ke Morena Masetla.
 - Moanegwathwadi o tšweletše le bothata bja gagwe, o rata basadi.
- (TŠE PEDI fela). (2)
- 5.1.6
- Ofentše o ya bookelong bja Phutabogale o nyaka mošomo.
 - Ofentše a hwetša Masetla a robalane le lekgarebe.
 - Ofentše o ya maphodiseng go swariša Morena Masehla.
 - Masehla o a swarwa ditaba tša gagwe di phatlalatšwa dikuranteng.
- (TŠE PEDI fela). (2)
- 5.1.7
- Dikarabo tša maleba tša balekwa di tla amogelwa.
- Aowa
- Mongwadi ga se a fege babadi.
- Mosadi wa gagwe o rwele dithoto tša gagwe a sepele.
 - Masetla o swerwe fela a lokollwa ka beile. (2)
- 5.1.8
- Le ge o ka e buela leopeng, magokubu a go bona. (1)

5.2 'GO HLOKA TSEBE' – Molope Mathete

SETSOPOLWA SA J

- 5.2.1 Motho le kgaetšedi/Bana ba motho. (1)
- 5.2.2 E fahloša batho ka thuto ye e itšego mabapi le tša bophelo.
 • E fahloša bafsa ka maitshwaro a Ntswaki a go se theeletše ao mafelelong a išitšego lehung. (2)
- 5.2.3 Lapeng la MmagoNtswaki. (1)
- 5.2.4
 • Ntswaki o lala a sepela mašego.
 • Ntswaki o araba motswadi le kgaetšedi ka lenyatšo.
 • Ge a kgalwa ga a na boitsholo. (3)
- 5.2.5 Bohloki
 • Ka ge Ntswaki a be a kitima le banna a nyaka bophelo bjo bokaone. (2)
- 5.2.6
 • Ntswaki o feleleditše a sa hlwe a iša felo ka bophelo bja gagwe.
 • Ntswaki o feleleditše a bolailwe. (2)
- 5.2.7
 • Ntswaki o fapana le mmagwe le kgaetšedi ge ba mo kgalela ditiro tša go lala a sepela mašego.
 • Kgaetšedi ya gagwe Lethebe o fetša a mo iša seatla ka ge a mo hlapaola. (2)
- 5.2.8 Phekgogo
 • Ntswaki ka morago ga go tšwa mahlalagading o itirela boithatelo. (2)
- 5.2.9 Ke ikwa ke nyamile.
 • Ke nyamišwa ke gore Ntswaki o robala le banna ba malapa. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: THETO***DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA* – Prof. DM Kgobe****POTŠIŠO YA 6****6.1 'DINALEDI' – NS Puleng**

6.1.1 C/Thetotumišo (1)

- 6.1.2
- Methalotheto ke ye 36.
 - Ditematheto tše 9.
 - Tematheto ye nngwe le ye nngwe e bopilwe ka methalotheto ye 4.
 - Methalotheto ke ye metelele, ya magareng le ye mekopana. (TŠE THARO fela). (3)

- 6.1.3
- 'nalediphelo'
 - 'telekaswiswi'
 - 'molahlaleboa' (3)

6.1.4 Mabona-a-sabonwe. (1)

- 6.1.5 Mothofatšo
- Moreti o file dinaledi mabokgoni a motho – di lebeletše, di bina koša, di hlapa ka maru. (2)

- 6.1.6 A kgahlego
- O kgahlwa ke bobotse le seetša seo se hlolwago ke dinaledi bošego. (2)

- 6.1.7
- E gatelela dimakatšo tša bana ba batho.
 - Go tšweletša kgopolo ya yeo e tlilego morago e lego digarolamatswalo. (2)

- 6.1.8
- E gatelela seetša seo e se fago diphedi.
 - E tšweletša mošito wa poeletšo ya moselana wa-go. (2)

- 6.1.9 Bošego bjokhwi bo na le beng//nna le wena re bathwana fela,
- Go hlola go khutša mothalotheong. (2)

6.2 'BA BOLOLLE' – BMT Makobe

- 6.2.1 O
 • Go gatelela ditlamorago tša go bololla basenyi. (2)
- 6.2.2
 • Moretwa o swerwe.
 • O dirile molato le batho ba bangwe gomme a swarwa a nnoši.
 • O gana go bolela nnete gore o sentše le bomang. (3)
- 6.2.3 Ge lehono kgotlatsheko e go kobile tšofelele ntlwanaswiswi
 Go itomatoma dite me e sa le ga eng,
 • E thuša go feleletša kgopolo ya go swarwa ga moretwa yeo e
 tšwelelago mothalothetong wa pele go ya go wa bobedi. (2)
- 6.2.4 4 – Potšišoretoriki
 5 – Leswaomakalo
 • Di gatelela gore moretwa a utolle ba bangwe gore ba ye
 kgolegong ka moka. (3)
- 6.2.5
 • Seretwa se utolle batho bao a sentšego le bona gore ba
 swarwe, bosenyi bo fele. (1)
- 6.2.6 (a) Moya wa pefelo.
 (b) Moya wa ntwā. (2)
- 6.2.7
 • Sereti se šomišitše sekapolelo sa tšhwantšhišo go tšweletša
 seswantšho sa basenyi ba bantši bao ba gogolelwago
 kgolegong. (2)
- 6.2.8 Nnete e ka thuša go fokotša bosenyi nageng.
 • Moretwa o swanetše go bolela nnete gore o sentše le bomang
 gore le bona ba otlwe. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA D: 35
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70